

Valvira

Asiantuntijan juridinen asema ja vastuu

Valviran asiantuntijasymposium 8.2.2017

Biomedicum

Esittelijäneuvos Arja Myllynpää

Valvira

Valvira.fi, [@ValviraViestii](https://twitter.com/ValviraViestii)

Valvira

Yleistä asiantuntijan tehtävistä ja asemasta

Valvira

”Valvira-asetuksen” 8 §:

”Virasto voi kutsua pysyviksi asiantuntijoiksi enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan tunnetusti taitavia ja kokeneita henkilöitä, jotka edustavat viraston tehtävien kannalta merkityksellistä tieteellistä tai muuta asiantuntemusta. **Pysyväksi asiantuntijaksi suostunut henkilö on velvollinen antamaan edustamaansa alaa koskevaa asiantuntija-apua virastolle ja aluehallintovirastoille**”.

- Valvira päättää kutsumisesta, edellyttää henkilön suostumusta
- asetuksessa määritelty pätevyys
- määräaikainen tehtävä

Pysyvän asiantuntijan asema

- Asiantuntijatehtävän hoitaminen on julkinen hallintotehtävä
→ sovelletaan hallintolakia (hallintolain 2 §:n 3 mom.)
- Asiantuntija on toimeksiantosuhteessa lausunnon pyytäjään (ei esim. palvelussuhteessa tai sopimussuhteessa)
- Asiantuntijan tehtävä on sivutoimiluonteinen
- Asiantuntijalla ei ole päätösvaltaa kyseisessä asiassa
 - asiantuntijalausunto ei sido lausunnon pyytäjää
 - asiantuntijalausuntoon ei voi hakea erikseen muutosta
- Lääkäriin/hammaslääkäriin antamaa lausuntoa pidetään todistusvoimaisena

Hallintolain soveltamisesta johtuvaa

- Noudatettava hyvän hallinnon perusteita, mm.:
 - vaatimus tasapuolisesta kohtelusta
 - objektiivisuusvaatimus
 - asianmukaisuusvaatimus (sisältää mm. huolellisuusvelvoitteen)
 - hyvän kielenkäytön vaatimus; käytettävän kielen tulee olla asiallista, selkeää ja ymmärrettävää
- Asiantuntijaa koskevat myös vaatimukset mm. asian riittävästä selvittämisestä, perustelemisesta, asian viivytyksettömästä käsittelemisestä sekä esteettömyydestä

Esteellisyyssääntelyn tarkoitus

- 1) rajoittaa jo etukäteen asian käsittelijän objektiivisuuteen, tasapuolisuuteen ja riippumattomuuteen liittyvien epäilyjen syntymistä (subjektiivinen puolueettomuus)
- 2) turvata yleisemmin viranomaistoiminnan riippumattomuuteen kohdistuvaa yleistä luottamusta (objektiivinen puolueettomuus)

Hallintolain esteellisyyserusteet (28 §)

”Virkamies on esteellinen:

- 1) jos hän tai hänen läheisensä on asianosainen;
- 2) jos hän tai hänen läheisensä avustaa taikka edustaa asianosaista tai sitä, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 3) jos asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa hänelle tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetulle läheiselleen;
- 4) jos hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaiseen tai siihen, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 5) jos hän tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu läheisensä on hallituksen, hallituneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka toimitusjohtajana tai sitä vastaavassa asemassa sellaisessa yhteisössä, säätiössä, valtion liikelaitoksessa tai laitoksessa, joka on asianosainen tai jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 6) jos hän tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu läheisensä kuuluu viraston tai laitoksen johtokuntaan tai siihen rinnastettavaan toimielimeen ja kysymys on asiasta, joka liittyy tämän viraston tai laitoksen ohjaukseen tai valvontaan; tai
- 7) jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu.”

Valvira

Asian käsittelyyn osallistuva on esteellinen:

- 1) jos hän tai hänen läheisensä on asianosainen (**asianosaisjäävi**),
- 2) jos hän tai hänen läheisensä avustaa taikka edustaa asianosaista tai sitä, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa (**avustus- ja edustusjäävi**),
- 3) jos asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa hänelle tai hänen pykälän 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetulle läheiselleen (**intressijäävi**),
- 4) jos hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaiseen tai siihen, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa (**palvelussuhde- ja toimeksiantojäävi**)

Valvira

”Läheisellä tarkoitetaan 1 momentissa:

1. virkamiehen puolisoa ja virkamiehen lasta, lapsenlasta, sisarusta, vanhempaa, isovanhempaa ja virkamiehelle muuten erityisen läheistä henkilöä samoin kuin tällaisen henkilön puolisoa;
2. virkamiehen vanhempien sisarusta sekä hänen puolisoaan, virkamiehen sisarusten lapsia ja virkamiehen entistä puolisoa; sekä
3. virkamiehen puolison lasta, lapsenlasta, sisarusta, vanhempaa ja isovanhempaa samoin kuin tällaisen henkilön puolisoa sekä virkamiehen puolison sisarusten lapsia.

Läheisenä pidetään myös vastaavaa puolisukulaista.

Puolisoilla tarkoitetaan aviopuolisoita sekä avioliitonomaisissa olosuhteissa ja rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä henkilöitä.”

”...**esteellinen**:

7) jos luottamus hänen puolueettomuuteensa **muusta erityisestä syystä** vaarantuu.”

- Esteellisyys voi olla olemassa esim.:
- jos asiantuntija on antanut samassa asiassa aikaisemmin lausunnon muulle taholle
- jos asiantuntija on ollut aikaisemmin palvelus- tai toimeksiantosuhteessa asiassa osallisena olevaan organisaatioon
- jos asiantuntijalla on kiinteä ystävyysuhde asiaan osalliseen

Valvira

- Mahdollinen esteellisyys on arvioitava tapauskohtaisesti
- Asiantuntija ratkaisee itse, onko hän asiassa esteellinen
- Epäselvissä tilanteissa on hyvä ottaa yhteyttä esittelijään

Toimeksiantosuhteesta johtuvaa

- Asiakirjojen julkisuuteen/salassapitoon sovelletaan nk. julkisuuslakia (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta, 621/1999)
- Asiantuntijalle toimitettu aineisto ja asiantuntijan lausunto sisältävät yleensä salassa pidettäviä tietoja → asiantuntija on näiden suhteen vaitiolo- ja salassapitovelvollinen (julkisuuslain 23 §)
- Saatuja tietoja saa käyttää vain ko. tehtävän suorittamiseen (julkisuuslain 23 §)
- Asiantuntijan lausunto on lausunnon pyytäneen viranomaisen asiakirja → tietojen antamisesta päättää ko. viranomainen

Valvira

Asiantuntijalausunto oikeudenkäynnissä

Lääkärinlausunnon todistusvoimaisuus 1)

L terveydenhuollon ammattihenkilöistä 23 §:

”Laillistetun lääkärin ja hammaslääkärin on, antaessaan lääkintölaillisia todistuksia ja lausuntoja sekä muita todistuksia, jotka on tarkoitettu esitettäväksi tuomioistuimelle tai muulle julkiselle viranomaiselle, vahvistettava ne sanoilla ‘minkä kunniani ja omantuntoni kautta vakuutan’. **Siten vahvistettu todistus tai lausunto on pätevä ilman valallista vahvistusta, jollei tuomioistuin tai viranomainen erityisistä syistä määrää, että se on vahvistettava suullisella valalla tai vakuutuksella**”.

Valvira

Lääkärinlausunnon todistusvoimaisuus 2)

KKO 2002:35

Hovioikeus oli pyytänyt vakuutuskorvausasiassa Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (TEO) lausunnon kantajaa kohdanneen tapaturman ja kanteessa mainittujen vammojen syy-yhteydestä.

TEO hankki lausunnot kolmelta pysyvältä asiantuntijalääkäriltään. TEO:n lausunnon johtopäätös oli kantajan kannalta kielteinen.

Kantaja vaati hovioikeudelta pääkäsittelyn järjestämistä nimeten kuultaviksi sen TEO:n asiantuntijalääkäreistä, joka oli antanut asiassa kannetta tukevan lausunnon, sekä kaksi kantajaa hoitanutta lääkäriä.

Korkein oikeus ei katsonut hovioikeuden menetelleen virheellisesti sen hylätessä kantajan pääkäsittelyä koskevan vaatimuksen.

Lääkärinlausunnon todistusvoimaisuus 3)

KKO totesi:

”...Arvioitaessa suullisen kuulemisen tarvetta on otettava huomioon terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 23 §:n 1 momentti.

..... **Säännös merkitsee, että lääkärin antaman kirjallisen lausunnon katsotaan sellaisenaan todistusvoimaisesti ilmaisevan lääkärin käsityksen lausunnon kohteena olevasta asiasta ja että lääkärin kuuleminen oikeudessa ei ole tarpeen lausunnon sisällön vahvistamiseksi, ellei siihen ole erityisiä syitä.** Tällaisena syynä voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, että oikeudessa tapahtuvalla kuulemisella olisi saatavissa lisäselvitystä lausunnon perusteeksi otetuista seikoista”.

Valvira

Oikeudenkäymiskaaren uudet todistamis- säännökset (732/2015)

”Asiantuntijaa kuullaan erityisiä tietoja vaativista kokemussäännöistä sekä niiden soveltamisesta asiassa ilmenneisiin seikkoihin” (OK 17 luvun 34 §)

→Asiantuntija-asemaan ei enää vaikuta se, kuka asiantuntijan on nimennyt

Asiantuntija antaa lausuntonsa kirjallisesti.

Asiantuntijaa on kuultava tuomioistuimessa suullisesti, jos:

1. se on tarpeen asiantuntijan lausunnon epäselvyyksien, puutteellisuuksien tai ristiriitaisuuksien poistamiseksi;
2. tuomioistuin katsoo sen muusta syystä tarpeelliseksi; tai
3. asianosainen sitä pyytää eikä kuuleminen ole ilmeisesti merkityksetöntä. (OK 17 luvun 36 §)

Valvira

Asiantuntijan oikeudellinen vastuu

Rikosoikeudellinen vastuu

- ”Viraston asiantuntijana toimivaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä” (Valvira-lain 5.3 §, rikoslain 40 luku)
- Käytännössä keskeiset rangaistusvastuun perusteet:
 - virhe tai laiminlyönti asiantuntijan tehtävässä, eli jos asiantuntija **tahallaan tai huolimattomuudesta** rikkoo asiantuntijan tehtävässä noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan velvollisuutensa
 - salassapito-/vaitiolovelvollisuuden rikkominen
 - myös asiantuntija-aseman väärinkäyttö tai lahjusrikos

Valvira

Vahingonkorvausvastuu

- Määräytyy vahingonkorvauslain (412/1974) mukaan
- Koskee asiantuntijan lausunnon aiheuttamaa, virheellisestä menettelystä tai laiminlyönnistä johtunutta vahinkoa
- Korvausvastuu kohdistuisi ensisijaisesti toimeksiantajaan

Valvira

Kiitos!